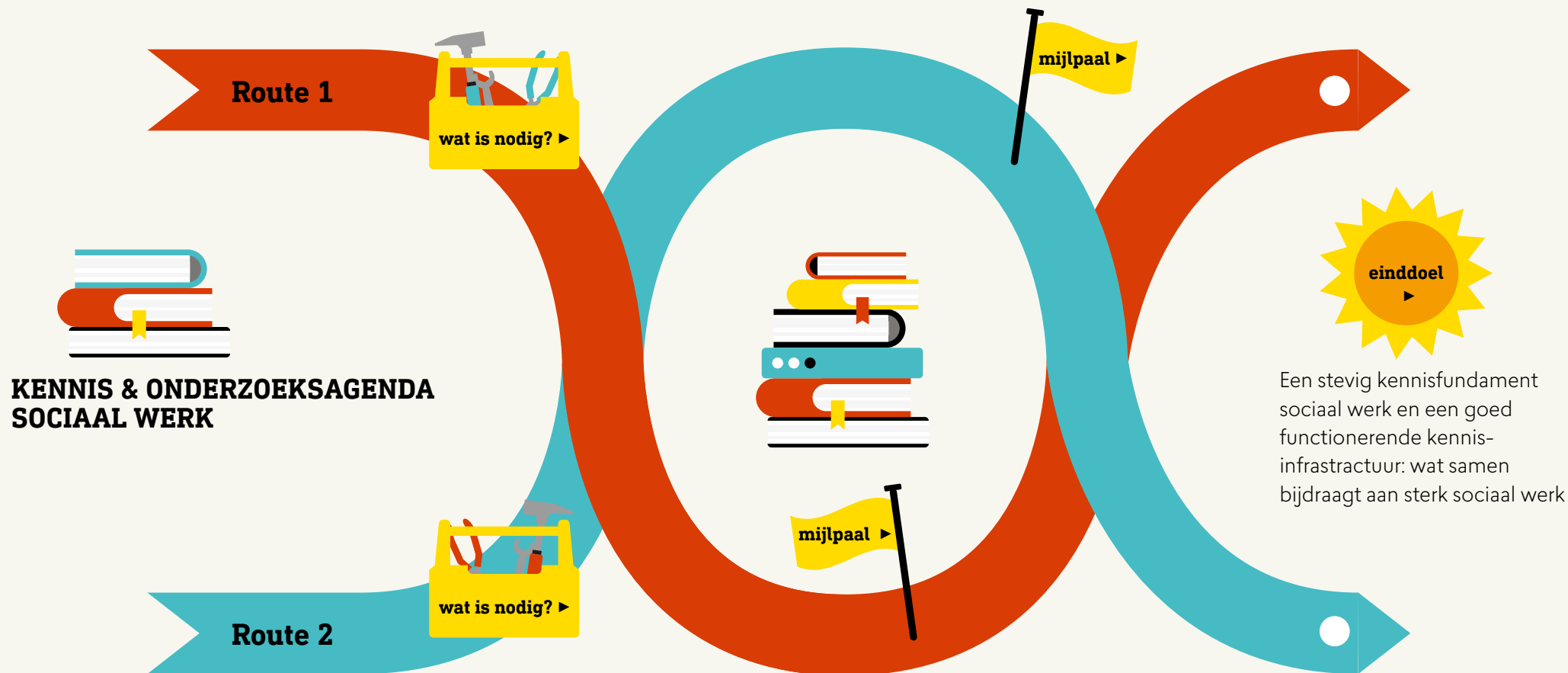

Op weg naar een stevig kennisfundament Sociaal Werk

Sociaal werk is onmisbaar voor de aanpak van vier maatschappelijke vraagstukken/ambities:

- Versterken van sociale samenhang.
- Bevorderen van inclusie.
- Centraal stellen van het gewone leven.
- Door laten klinken van de stem van de burger.

Het sociaal werk beschikt over unieke kenmerken om die aan te pakken:

- Het werkt vanuit nabijheid.
- Verbindt werelden van mensen.
- Is gericht op het versterken van mensen en vangnetten.

Voorwoord

Door: Erik Dannenberg

Het is een pregnant voorbeeld. Kinderen van eenzelfde school die worden behandeld voor angststoornissen, terwijl het pedagogische klimaat op die school niet in orde is. Het laat zien hoever we zijn doorgeschoten met door een medische bril kijken, en het heel gewoon vinden om alles te vertalen in zorg. Die blik is veel te vaak ten koste gegaan van preventie en welzijn. En we weten allemaal dat sociaal werk onmisbaar is voor zulke preventie en welzijn.

Het is een van de goede redenen voor het versterken van de kennisbasis van het sociaal werk. De medische bril is vaak niet de goede oplossing voor het probleem en kost daarnaast veel geld. Neem de vergrijzing, daar maken we snel een medisch vraagstuk van, met als gevolg oplopende kosten terwijl het vraagstuk van vergrijzing ook alles te maken heeft met hoe we samenleven, met zo lang mogelijk op een zinvolle manier mee kunnen doen, en met tekorten op het vlak van bestaanszekerheid. Dit alles noopt ons dringend om anders te gaan kijken.

Een stevig kennisfundament voor het sociaal werk is ook onmisbaar om de status van het sociaal werk te vergroten. Zodat deze professionals op vergelijkbare hoogte komen te staan met beroepen als verpleegkundigen of fysiotherapeuten. Wetenschappelijke onderbouwing kan de beroepstrots vergroten, het beroep versterken en sociaal werkers helpen om beleidsmakers uit te dagen met de claim: het kan beter en betaalbaarder door aandacht te besteden aan welzijn, bestaanszekerheid, of de sociale basis.

Investeren in de fundering van sociaal werk kan daarnaast helpen een antwoord te geven op de gevreesde arbeidsmarkttekorten in de zorg. Want ook al zouden we het wel kúnnen en wíllen betalen, we hebben op termijn niet de mensen die het werk kunnen doen. 1 op de 4 Nederlanders zou in de zorg moeten gaan werken. Dat gaat niet gebeuren.

Daar komt bij dat er sinds enkele decennia wordt bezuinigd op de verzorgingsstaat. Dat vraagt dat meer sociale kwesties door de samenleving zelf worden opgepakt, door families, in gemeenschappen. En dat vergt professionals die kunnen verbinden, die families erbij kunnen betrekken, die gemeenschappen kunnen ondersteunen, die regie kunnen voeren in multiprobleemsituaties. En daarbij de zeggenschap van mensen met meerdere problemen kunnen versterken. Daarin zijn sociaal werkers geoefend.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

En daarin kunnen ze nog effectiever worden. De kennisbasis die daarvoor onmisbaar is staat in het pleidooi voor deze routekaart centraal. Dat gaat om te beginnen om meer en beter afgestemd onderzoek – het eerste spoor van deze routekaart. Ten tweede gaat het ook nadrukkelijk om een betere benutting van de bestaande kennis – dat is het tweede spoor. Immers, vaak is er een vertaalslag nodig van wetenschappelijke inzichten voor de praktijk van professionals. Ik moet bijvoorbeeld denken aan ‘De gereedschapskist van de sociaal werker’ van Herman de Mönnink.

Sterk sociaal werk is een cruciaal deel van het antwoord op urgente maatschappelijke vragen, financiële tekorten, personeelstekorten en medicalisering. Bovendien kan onderbouwd sociaal werk bijdragen aan meer aandacht voor welzijn en samenleven. Hoog tijd daarom om te investeren in een stevig en structureel kennisfundament voor het sociaal werk.

Erik Dannenberg, voorzitter van Divosa, de vereniging van gemeentelijke directeuren en leidinggevenden in het sociaal domein

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

**III. Verbonden kennis-
infrastructuur** ▶

I

Doel en urgentie

Het begin

Eind 2020 verscheen de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk. Daarmee hebben we de basis gelegd voor een breed gedragen kompas om de kennisbasis van het sociaal werk in haar volle breedte te verstevigen. Aan de totstandkoming van de agenda heeft een zeer diverse groep betrokkenen gewerkt, variërend van sociaal werkers, sociaal-werkorganisaties, beleidsmakers, onderzoekers (zowel uit het hbo als universitair), onderwijsdeskundigen en cliëntenorganisaties. Volgens de agenda is het sociaal werk in al haar varianten, onmisbaar voor het aanpakken van onder andere de volgende vraagstukken: polarisatie, radicalisering en ondermijning; leefbaarheid en veiligheid in buurten; sociale isolatie; en armoede en schulden. Bovendien kunnen we niet zonder sociaal werk bij een opeenstapeling van problemen, en bij het ondersteunen van mensen aan de rafelranden van de samenleving.

Wat stond er ook alweer in de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk?

Sociaal werk is onmisbaar voor de aanpak van vier maatschappelijke vraagstukken/ambities:

- Versterken van sociale samenhang.
- Bevorderen van inclusie.
- Centraal stellen van het gewone leven.
- Door laten klinken van de stem van de burger.

Het sociaal werk beschikt over unieke kenmerken om die aan te pakken:

- Het werkt vanuit nabijheid.
- Verbindt werelden.
- Is gericht op het versterken van mensen en vangnetten.

De agenda laat zien aan welke kennis gewerkt moet worden, omdat die kennis door de praktijk wordt gemist.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Hoe is deze routekaart tot stand gekomen?

De regiegroep regisseerde in gezamenlijkheid het vervolg op de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal werk. Zij zijn verantwoordelijk voor deze versie van de routekaart. Aan de twee routes werkten leden van de regiegroep samen met enkele leden van de stakeholdersgroep. Een eerste versie is voorgelegd aan de gehele stakeholdersgroep. De Wetenschappelijke adviesraad, bestaande uit lectoren en andere onderzoekers, adviseerden periodiek. De routekaart is een levend document, geeft richting en wordt voortdurend bijgesteld.

Wie waren de leden van de regiegroep Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk in 2021/2022?

Lex Staal/Jennifer Elich (Sociaal Werk Nederland), Jean Tillie (Hogeschool van Amsterdam, lid van Sectoraal Adviescollege Hogere Sociale Studies), Jan-Willem Bruins (BPSW, beroepsvereniging van professionals in sociaal werk), Saskia Keuzenkamp (Movisie, lid van Wetenschappelijke Adviesraad KOA-SW), Jean-Pierre Wilken (Hogeschool Utrecht, lid van Wetenschappelijke Adviesraad KOA-SW), Leonie le Sage (Hogeschool Rotterdam, lid bestuur Landelijk Opleidingsoverleg Social Work), Judith Metz/Marja Jager (Lectorenplatform Sociaal Werk).

Zij werden ondersteund door: Mariël van Pelt en Erna Hooghiemstra.

De urgentie

Ons land wil een rechtvaardige, inclusieve samenleving zijn, met alle kansen voor elk kind. Een samenleving waarin bovendien iedereen een waardig bestaan kan leiden én waardig ouder kan worden. Waarin ruimte is voor meer welzijn en goede sociale zorg. Dat vraagt randvoorwaarden voor financiering van een sterke sociale basis, voldoende capaciteit en kwalitatief goed sociaal werk. Daarvoor is wetenschappelijke ontwikkeling nodig, onderzoek en doorwerking daarvan in de opleidingen sociaal werk en deskundigheidsbevordering van sociaal werkers en hun organisaties.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Een sociale kennisinfrastructuur, analoog aan de medische infrastructuur, ontbreekt nu nog. De huidige wetenschappelijke kennisbasis van sociaal werk is gefragmenteerd en vergeleken bij andere beroepen zwak ontwikkeld. Er is ook sprake van een kloof tussen de kennisontwikkeling en de vertaling van de kennis naar de praktijk en het onderwijs, en er bestaat geen logisch met elkaar verbonden kennisinfrastructuur (Gezondheidsraad, 2014; Van Regenmortel, 2020). Dit is niet alleen lastig voor de werkers in dit veld, maar staat ook het oplossen van urgente maatschappelijke vraagstukken in de weg. Bij het aanpakken of oplossen van problemen wordt van sociaal werk steeds meer verwacht. En terecht: sociaal werkers kunnen het verschil maken. Als ze tenminste beschikken over de juiste kennis en vaardigheden en deze kunnen toepassen. Als we nu niet doorpakken, staan er straks nog meer mensen in kwetsbare situaties in de kou. Met deze agenda willen we een sprong voorwaarts maken.

Sociaal werk

Sociaal werk is een praktijkgericht beroep én een wetenschappelijke discipline, zoals de internationale definitie van het sociaal werk laat zien.

Sociaal werk is een praktijk-gebaseerde professie en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteit staan centraal in sociaal werk. Onderbouwd door sociaal-werk-theorieën, sociale wetenschappen, menswetenschappen en inheemse en lokale vormen van kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om levensuitdagingen en problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen (IFSW, 2014).

Deze definitie vormt het uitgangspunt voor het Nederlandse mbo-sociaal werk, en voor de hbo-associate degree, de hbo-bachelor en de hbo-masteropleidingen sociaal werk, alsook voor de beroepscode en het beroepsprofiel van de BPSW (Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk). De definitie laat de kern zien van sociaal werk: het helpen, begeleiden, ondersteunen en activeren van mensen, groepen en gemeenschappen in hun sociaal functioneren en het signaleren, agenderen, beïnvloeden en veranderen van maatschappelijke structuren die dat sociaal functioneren (on)mogelijk maken.

Er zijn in Nederland naar schatting zo'n 60.000-100.000 sociaal werkers (Sociaal werkers anno 2020 | Movisie) in verschillende beroepsvarianten, in tal van verschillende functies en in 8 verschillende branches. Maar allemaal delen ze deze kern: van ambulante begeleiders in de ggz tot schoolmaatschappelijk werkers, van woonconsulenten tot medisch maatschappelijk werkers in ziekenhuizen, van gezinsvoogden tot opbouwwerkers, van woonbegeleiders in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking tot jongerenwerkers; van bedrijfsmaatschappelijk werkers tot bijvoorbeeld ouderenadviseurs.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Het vervolg

Het opstellen van de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk 1.0 was het begin. Hiermee is aangegeven aan welke inhoudelijke kennisimpulsen gezamenlijk gewerkt gaat worden in de eerste 6 jaar en geeft daarmee de focus aan voor de komende tijd. In dit document werken we het strategisch plan uit, dat moet leiden tot een stevig kennisfundament van het sociaal werk over 25 jaar. Onderdeel van deze routekaart is het periodiek herijken van de Kennis & Onderzoeksagenda tot versies 2.0, 3.0 etc. in relatie tot de kennisopbrengsten uit de voorgaande periode en de maatschappelijke vraagstukken van dat moment. Het uitvoeren van deze opeenvolgende Kennis- en Onderzoeksagenda's zorgt voor zowel focus als een substantiële bijdrage aan het kennisfundament.

De routekaart bestaat uit twee sporen. Het eerste spoor leidt naar ontwikkeling van nieuwe kennis en theorievorming, het tweede spoor naar benutting van bestaande kennis. We zijn het er over eens dat het een niet kan zonder het ander. De sporen kruisen elkaar daarom zo veel mogelijk, zodat ontwikkeling en benutting van kennis hand in hand gaan. Bijvoorbeeld om bij onderzoek gericht op nieuwe kennis, te kiezen voor onderzoeksmethoden die bijdragen aan kennis in de praktijk, zoals ontwerpgericht onderzoek en participatief actieonderzoek. Dat past bij een praktijkgericht beroep dat zich steeds weer aan moet passen aan de veranderende werkelijkheid. Om dat mogelijk te maken moeten we ook bouwen aan een kennisinfrastructuur waarin onderzoek, praktijk, onderwijs, de doelgroepen en beleid samen blijven optrekken.

De stip op de horizon

Waar werken we naar toe? Naar een stevige kennisbasis binnen een verbonden kennisinfrastructuur. Het moet gaan om kennis die kwalitatief hoogstaand is, breed erkend wordt en vanzelfsprekend gebruikt in de praktijk en het onderwijs. De kennisbasis moet afgestemd zijn en blijven op de urgente maatschappelijke vragen en gericht zijn op versterking van de beroepsuitoefening van het sociaal werk, zodat sociaal werkers (groepen) inwoners en de samenleving kunnen versterken. De kennisbasis en de kennisinfrastructuur zijn dynamisch, passen zich aan de behoeftes van het moment en de nabije toekomst aan.

Met de huidige achterstand is dit wenkend perspectief alleen maar haalbaar met extra investeringen en een lange adem. We plaatsen een stip op de horizon. Op de route daarnaartoe passeren we diverse mijlpalen. We staan een werkwijze voor waarbij voortdurend en in gezamenlijkheid, gelijktijdig aan ontwikkeling en toepassing van kennis gewerkt wordt, maar ook geleerd, verbeterd en waar nodig aangepast.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Basisprincipes van de route

De route is dynamisch. We passen onderweg een aantal basisprincipes toe:

- We vatten sociaal werk op zoals beschreven in de internationale definitie (zie hierboven).
- Sociaal werk omvat alle beroepsvarianten en functies waarin sociaal werkers werkzaam zijn.
- We richten ons op versterking van unieke kenmerken van sociaal werk; dat zijn voorlopig de volgende (in combinatie): nabijheid, verbinding, versterking (Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk 1.0).
- Vraagstukken waarvoor sociaal werk van onmisbare waarde is, staan centraal.
- De Kennis- en Onderzoeksagenda 1.0 (en daarop volgende versies) vormen startpunt én focus.
- We werken aan de kennisbasis in multi-perspectief.
- We hechten waarde aan (verbinding tussen) wetenschappelijke kennis, praktijkkennis van professionals, ervaringskennis van inwoners/cliënten.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

II

De Routes

Om te komen tot een stevig kennisfundament voor het sociaal werk vertrekken we vanuit wat er al is: de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk 1.0. Dat is het gemeenschappelijke startpunt. Vandaar zijn er twee noodzakelijke routes uitgezet, die ieder een eigen dynamiek kennen, maar wel onderling verbonden zijn:

Route 1: Kennisontwikkeling

Zorgen dat ontbrekende kennis kwantitatief en kwalitatief op peil komt, door middel van structurele onderzoeksprogrammering voor sociaal werk.

Route 2: Kennisbenutting

Zorgen dat de beschikbare wetenschappelijke kennis en theorieën goed bruikbaar en vindbaar zijn voor, en goed geïmplementeerd worden in onderzoek, onderwijs, sociaal-werk-praktijken en sociaal beleid.

We werken beide routes hierna uit. Daarbij beschrijven we aan welke doelen gewerkt wordt, tot welke resultaten de route moet leiden en wat daarvoor nodig is. Ook benoemen we tussentijdse mijlpalen en welke activiteiten al in gang zijn gezet in 2021 en 2022. Daarna gaan we in het laatste deel van deze routekaart in op de kennisinfrastructuur die nodig is om in gezamenlijkheid de routes af te kunnen leggen, bij te stellen, te bewaken en onderling te verbinden.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Kennisontwikkeling door structurele onderzoeksprogrammering

Inleiding

De wetenschappelijke onderbouwing van sociaal werk loopt sterk achter bij andere beroepsgroepen in het sociale en zorgdomein, zeker als we alleen kijken naar Nederland. Sociaal werkers maken gebruik van kennis uit andere disciplines, zoals sociologie, pedagogiek en psychologie. Sociaal werk is echter ook een academische discipline en als zodanig erkend in 2014 (IFSW, 2014). Dat betekent dat sociaal werk dus een eigenstandig kennisgebied is, wat om structurele ontwikkeling van kennis en theorievorming op dit gebied vraagt. Het onderzoek voor, door en met het sociaal werk is in Nederland pas sinds begin 2000 toegenomen. Ten behoeve van sociaal werk wordt momenteel op diverse plekken onderzoek gedaan: door lectoraten aangesloten bij het lectorenplatform sociaal werk, door practoraten verbonden aan mbo-opleidingen sociaal werk, door de academische werkplaats sociaal werk van Tranzo van de Tilburg University, vanuit de regionale werkplaatsen sociaal domein, vanuit de leerstoel grondslagen van het maatschappelijk werk van de Universiteit voor Humanistiek, aan de VU (Vrije Universiteit, naar effectiviteit en participatie), en vanuit landelijke kennisinstututen zoals Movisie. Hoewel er op al die plekken zeer waardevol onderzoek wordt gedaan, is de kennisontwikkeling toch gefragmenteerd, niet heel omvangrijk en mist er afstemming. Met het oog op het aanpakken van urgente maatschappelijke vraagstukken ontbreekt er op tal van terreinen essentiële kennis voor het sociaal werk. Te veel en te vaak moeten sociaal werkers 'op de tast' handelen omdat kennis niet voor handen is of niet goed past bij de praktijk.

Doel

Doel van de route 'kennisontwikkeling' is om daadwerkelijk een kwalitatieve inhaalslag tot stand te brengen. Hiervoor is een forse impuls in structurele kennisontwikkeling nodig door middel van langjarige, substantiële en samenhangende onderzoeksprogrammering, met oog voor toepassing in de praktijk.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

**Route 1
Kennisontwikkeling** ▶**Route 2
Kennisbenutting** ▶III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Eindresultaat

Het eindresultaat zal tweeledig zijn:

1. Samenhangende onderzoeksprogrammering op het terrein van sociaal werk. Aan de ontwikkeling en uitvoering van het onderzoeksprogramma wordt in samenwerking bijgedragen door leerstoelen, lectoraten, (academische) werkplaatsen, practoraten en andere kennisinstututen op het terrein van sociaal werk, zo veel mogelijk in verbinding met sociaal-werk-praktijken en met participatie van burgers/cliënten.
2. Structurele en substantiële financiering voor deze onderzoeksprogrammering, via ZonMW (voor de praktijk) en RAAK SIA-programmering (voor onderwijs), vergelijkbaar met de financiering van onderzoeksprogramma's in de zorg.

Tussentijdse mijlpalen

Onderweg zien we volgende mijlpalen:

- Bundeling bestaande kennis, relevant voor sociaal werk, per pijler van de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk. Tot stand brenging van kennissyntheses rondom de vier pijlers van de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk ter voorbereiding van een onderzoeksprogramma bij ZonMw.¹
- Afspraken met de verantwoordelijke ministeries over ontwikkeling en financiering van langjarige onderzoeksprogrammering voor sociaal werk (als beroep, praktijk, en kennisgebied).
- Afspraken met de vereniging hogescholen/bestuur van regieorgaan SIA over financiering van langjarige onderzoeksprogrammering gericht op versterking van het sociaal-werk-onderwijs.
- Verkenning van de mogelijkheden tot structurele ondersteuning en ontwikkeling van onderzoek voor sociaal werk bij het mbo via practoraten.
- De Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk een rol laten spelen bij reguliere subsidiering van kennis- en onderzoeksactiviteiten, bijvoorbeeld van de Werkplaatsen Sociaal Domein en de landelijke kennisinstellingen.

¹ Waarmee voldaan is aan de criteria van ZonMw om tot onderzoeksprogrammering over te gaan

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Al in gang gezet

In 2021 is al het een en ander in gang gezet. De Wetenschappelijke Advies Raad Sociaal Werk (bestaande uit in sociaal werk gespecialiseerde onderzoekers en gevraagd en ongevraagd advies gevend), beijvert zich ook om door middel van state-of-the-art artikelen verdere verdieping te geven aan de meerwaarde van sociaal werk binnen de vier pijlers van de kennis- en onderzoeksagenda. Daarom doet zij in 2022 een oproep aan promovendi en andere onderzoekers om artikelen in te dienen waarin de state-of-the-art kennis wordt beschreven ten aanzien van een thema dat samenhangt met een van de vier pijlers. De artikelen brengen in beeld wat we weten over het betreffende maatschappelijke vraagstuk op basis van (inter)nationaal onderzoek. Zij ontsluiten de belangrijkste lessons learned uit de literatuur en reflecteren op de volgende vragen: Wat is de rol en meerwaarde van sociaal werk voor dit vraagstuk, gezien de beschikbare kennis en expertise? Wat zijn aanbevelingen voor de beroepsontwikkeling van sociaal werk en voor toekomstig onderzoek?

De associatie Werkplaatsen Sociaal Domein, de Hogeschool van Amsterdam en Movisie zijn in 2021 gestart met de realisering van een zogenaamd Lexicon Nabijheid, en bieden daarmee verdieping in de kennis van een van de drie in de agenda sociaal werk geïdentificeerde 'unieke kenmerken' van sociaal werk.

Nodig/Voorwaarden

Om deze route af te leggen is nodig:

- Budget voor langjarige onderzoeksprogrammeringen gericht op praktijk en onderwijs, te starten met een periode van minimaal 5 jaar.
- Structurele inbedding van sociaal werk onderzoek in de onderzoeksprogrammering van ZonMw en Regieorgaan SIA.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Kennisbenutting in praktijk, onderwijs en onderzoek

Inleiding

Voor sterk sociaal werk in de praktijk is het nodig dat de beschikbare (inter)nationale (wetenschappelijke) kennis over sociaal werk daadwerkelijk toegankelijk is voor en gebruikt wordt door alle stakeholders (dat zijn in dit geval: praktijkprofessionals, beleidsmedewerkers in het sociaal domein, docenten, studenten, vrijwilligers en cliëntenorganisaties). In de praktijk stroomt de kennis die er toe doet niet zonder belemmeringen naar deze stakeholders en is er sprake van onderbenutting.

Knelpunten bevinden zich op verschillende niveaus:

1. Beschikbare kennis is lastig te vinden en niet overzichtelijk geordend.
2. De kwaliteit van de beschikbare kennis is niet altijd duidelijk.
3. Beschikbare kennis is qua vorm en inhoud onvoldoende afgestemd op de verschillende gebruikersgroepen.
4. Niet alle sociaal werkers en hun opleiders zijn gericht op het gebruiken van wetenschappelijke kennis over het sociaal werk.
5. Benodigde randvoorwaarden (zoals tijd, middelen, gelegenheid) voor het benutten van wetenschappelijke kennis in de uitvoeringspraktijk ontbreken grotendeels.

Om hier structurele verbetering in aan te brengen is een meervoudige strategie noodzakelijk, gericht op het wegnemen van deze belemmeringen.

Doel

Doel is dat (internationale) wetenschappelijke kennis toegankelijk en vindbaar is voor verschillende gebruikersgroepen, zoals professionals en docenten en de beschikbare wetenschappelijke kennis wordt benut door deze gebruikersgroepen.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶Route 2
Kennisbenutting ▶III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Resultaten

Daar horen deze resultaten bij:

- Een toegankelijk en gevalideerd kennisontsluitingssysteem, bijvoorbeeld een kennisplein, volgens een herkenbaar ordeningsprincipe: “Komen van een oerwoud van kennis naar een overzichtelijk bos”.
- Een onderzoekspraktijk waarin structureel wordt samengewerkt tussen praktijk en onderwijs.
- Effectieve stimulansen om als werker in de praktijk of als student tijdens de opleiding beschikbare kennis te benutten.

Tussentijdse mijlpalen

Op weg daar naartoe noteren we de volgende mijlpalen:

- Het bepalen van duidelijke en herkenbare ordeningsprincipes waarlangs de kennis zichtbaar en ontsloten kan worden.
- Het ordenen van bestaande kennis langs deze ordeningsprincipes, bijvoorbeeld op een kennisplein, waarvan meerdere stakeholders, zoals bijvoorbeeld landelijke kennisinstituten, eigenaar zijn. De kennis is goed geordend en vindbaar voor praktijk en onderwijs.
- Verbinden van de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk aan beroepsregistratie en het stimuleren van beroepsregistratie van sociaal werkers via alle partijen (onderwijs, beroepsverenigingen, brancheverenigingen etc.) door aandacht in de media, aandacht in het onderwijs, stimuleren van kwaliteitskenmerken van sociaal werk.
- Opnemen van bestaande kennis in structurele bijscholing voor sociaal werkers en docenten sociaal werk (in het hbo en mbo).
- Systeem, werkwijze en criteria ontwikkelen om bestaande kennis te valideren en te selecteren.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Al in gang gezet

In 2021 is op een rij gezet wat nodig is om ervoor te zorgen dat de beschikbare wetenschappelijke kennis ontsloten en benut wordt. In 2022 wordt hier op voortgeborduurd. Het gaat om:

1. Het onderzoek wordt zo veel als mogelijk ingericht als proces voor gezamenlijk leren, bijvoorbeeld door onderzoek uit te voeren vanuit werkplaatsen, waarin onderzoek, onderwijs, beroepspraktijk en de profijtgroep (inwoners bijv.) samenwerken.
 2. De vindplaatsen van kennis, dus de plaatsen waar (aankomend) professionals, hun opleiders en hun organisaties wetenschappelijk onderbouwde kennis kunnen vinden, worden toegankelijker gemaakt. Hiervoor worden verbindingen gelegd en netwerken gevormd tussen de huidige vindplaatsen, zoals landelijke kennisinstituten, en de verschillende gebruikersgroepen, zodat de vindplaatsen en de manier waarop bestaande kennis aangeboden wordt, meer zichtbaar is en beter aansluit op de voorkeuren van de eindgebruikers.
 3. Kennisproducten inclusief hulpmiddelen ontwikkelen die het daadwerkelijk gebruik van kennis stimuleren. Denk aan: teaching cases; handboeken; methodieken en methoden; interventie-beschrijvingen; werkbladen; train-de-trainers-sessies; illustraties; tools; en gecertificeerde bijscholing. Qua vorm en inhoud zijn zij afgestemd op de verschillende gebruikersgroepen: beroepspraktijken, opleidingen en wetenschap. Daarbij wordt steeds inzichtelijk gemaakt wat de waarde van die kennis is voor de verschillende gebruikersgroepen.
 4. Versterken van het onderzoekend vermogen van studenten sociaal werk en hen leren evidence based te werken.
 5. Stimuleren dat professionals hun deskundigheid op pijl houden en bijdragen aan de ontwikkeling van het beroep. Anders gezegd: dat je je voortdurend professionaliseert. Dat betekent dat er voldoende ruimte is voor bij- en nascholing, dat sociaal werkers bij kunnen dragen aan praktijkontwikkeling en kennisontwikkeling door onderzoek. Beroepsregistratie wordt daartoe gestimuleerd en gefaciliteerd.
- De Kennis- en Onderzoeksagenda wordt door de verkenningscommissie gebruikt voor de herziening van het curriculum van de hogere sociale studie.
 - Movisie start in 2022 met het in kaart brengen van bestaande methodieken, interventies, technieken en richtlijnen die er al zijn met betrekking tot een aantal kennisimpulsen en doet op grond daarvan aanbevelingen voor vervolg met het oog op vergroten methodische professionaliteit.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Nodig/voorwaarden

Voor deze tweede route is nodig:

- Middelen gericht op een overzichtelijke bundeling van bestaande kennis bij landelijke kennisinstututen.
- Gezamenlijke communicatiestrategie.
- Tijd, geld en ruimte voor permanente professionalisering van sociaal werkers en docenten sociaal werk.
- Opdracht en financiering voor het maken van kennisproducten voor en met de praktijk.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

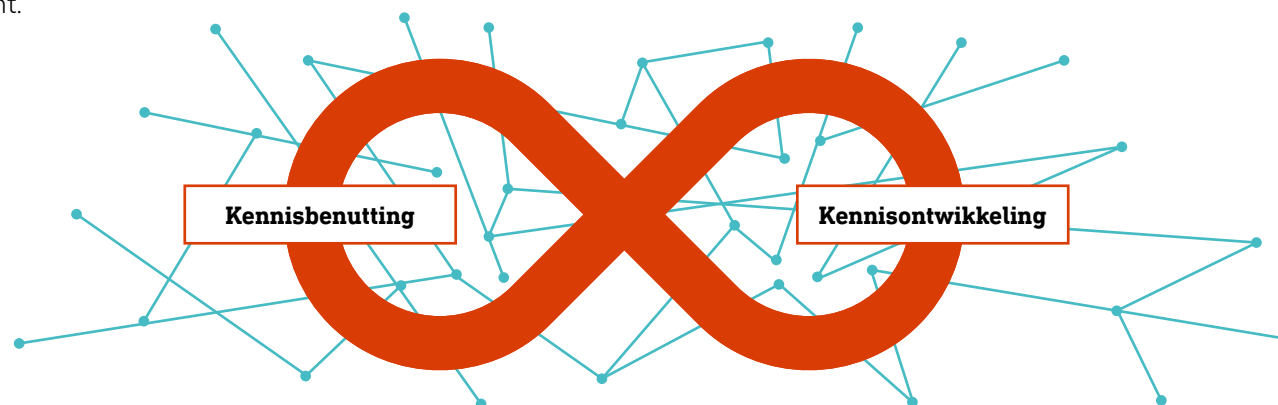
III

Verbonden kennis- infrastructuur voor het sociaal werk

Het sociaal werk als beroep en academische discipline wordt gekenmerkt door een veelheid aan stakeholders, belangen en invalshoeken. Dat is verrijkend, niet altijd gemakkelijk, maar wel de realiteit waar we mee te maken hebben.

In Nederland zijn vele partijen bezig met het ontwikkelen, verspreiden en toepassen van kennis waar sociaal werk bij gebaat is. Een groot deel van deze partijen heeft deelgenomen aan de totstandkoming van de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk. Juist die diversiteit van de participanten heeft kracht gegeven aan het proces. Hoewel velen elkaar al kenden en op onderdelen ook al met elkaar samenwerkten, was het voor het eerst dat wij tot een gezamenlijk gedragen resultaat en focus kwamen. En dat alles met een lichte ondersteuning gefinancierd door het ministerie van VWS.

Om elkaar niet te verliezen in verschillen is er een inhoudelijk kader nodig en permanente samenwerking, coördinatie en afstemming om bovengenoemde routes gezamenlijk succesvol te volgen. Kortom, het vraagt om een duurzame kennisinfrastructuur waarbinnen kennis stroomt.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Die kennisinfrastructuur is te omschrijven als een netwerk van stakeholders in het sociaal werk, met een gezamenlijke missie en inhoudelijke focus – uitgewerkt in de Kennis- en Onderzoeksagenda – met middelen en menskracht. Deze kennisinfrastructuur zorgt dat beide hoofdroutes – kennisontwikkeling en kennisbenutting – verder worden uitgestippeld, op elkaar afgestemd, afgelegd en waar nodig periodiek herijkt en bijgesteld. Om te komen tot een dergelijke kennisinfrastructuur zijn substantieel meer middelen nodig.

Doel

Doel is het uitbouwen van de huidige netwerken tot een duurzame kennisinfrastructuur sociaal werk. We plaatsen een stip op de horizon om aan te geven dat het om een langjarige investering en ook verbintenis gaat.

Eindresultaat

Eindresultaat is een verbonden kennisinfrastructuur, waaraan alle stakeholders permanent bijdragen, waar wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en ervaringskennis samenkomen en zo gewerkt wordt aan kennisaccumulatie, in plaats van kennisoverlapping en onderbenutting van kennis. Een voorbeeld is de Kennisinfrastructuur Langdurige Zorg.

In gang gezet

In 2021 is reeds in gang gezet het traject om te komen tot een breedgedragen Kennis- en Onderzoeksagenda, op co-creatieve wijze vormgegeven, gebaseerd op gelijkwaardige participatie van verschillende partners. In de fase die daarop volgde is deze werkwijze voortgezet en heeft een divers samengestelde regiegroep gefunctioneerd die voortdurend in verbinding stond met ‘de achterban’. Deze manier van werken werkt verbindend en geeft ruimte aan alle perspectieven en vormt de basis voor het vervolg.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

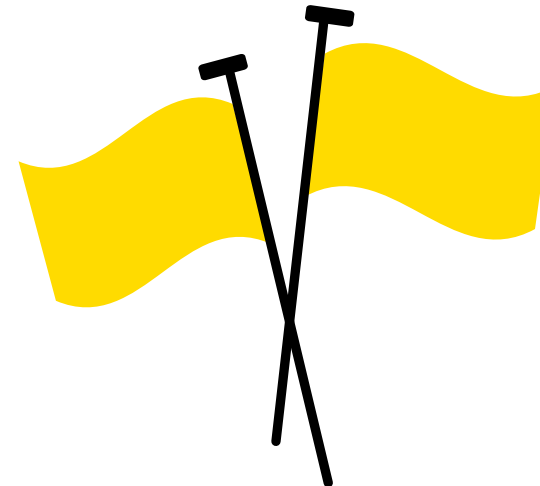
III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Mijlpalen

De samenleving is voortdurend in beweging en dat betekent dat het beroep van sociaal werker daarin mee moet bewegen. Het betekent ook dat de daarvoor benodigde kennis verandert. In het vervolgtraject op weg naar de horizon, worden daarom momenten ingebouwd om te bepalen: zijn we nog met de juiste vraagstukken en kennisimpulsen bezig en zijn we nog op de goede manier met deze vraagstukken bezig?

We noteren de volgende te verwachten **mijlpalen**:

- **startconferentie** met mogelijke financiële ondersteuners;
- het samenstellen van een divers samengestelde **regiegroep**, met **gezamenlijk eigenaarschap**;
- professionele **ondersteuning** van het proces;
- steeds meer **stakeholders** maken deel uit van de **kennisinfrastructuur**;
- periodieke **monitoring** van proces en resultaten van de uitvoering Kennis- en Onderzoeksagenda;
- periodieke **herijking** van centrale **vraagstukken**, en benodigde kennisimpulsen;
- periodieke **herijking** van **basisprincipes** en stip op de horizon;
- periodieke **bijstelling** Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk (1 keer in de 6 jaar);
- het **uitbouwen** van de bestaande structuur naar een geschikte **netwerkorganisatie**.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

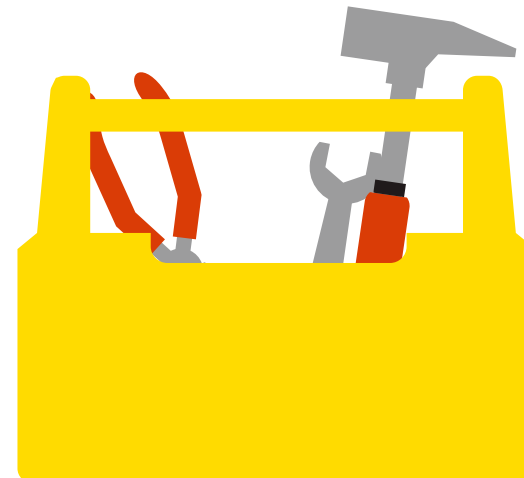
Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

Voorwaarden

Hiervoor is nodig:

- **Een regiegroep** die de uitvoering van de Kennis- en Onderzoeksagenda ondersteunt en de periodieke ijkmomenten organiseert.
- **Inzicht in** en **afstemming op** andere kennis- & onderzoeksagenda's.
- **Faciliteren** van een **vervolgtraject** om het routeplan verder op poten te zetten en te starten met de uitvoering van de Agenda Sociaal Werk.
- **Een netwerk** waarin in **gezamenlijkheid** wordt gewerkt.
- Opnemen van **reflectie-momenten** in de routekaart.
- **Gezamenlijk eigenaarschap**.
- **Inzet van eigen middelen** partners.
- Extra middelen voor **deelname en activiteiten** aan netwerkorganisatie.
- Extra middelen voor **digitale vorm van verbinding** [zie langdurige zorg].
- Extra middelen voor **ondersteuning** van proces.

Routekaart ▶

Voorwoord ▶

I. Doel en urgentie ▶

II. De Routes ▶

Route 1
Kennisontwikkeling ▶

Route 2
Kennisbenutting ▶

III. Verbonden kennis-
infrastructuur ▶

[Routekaart](#) ▶

[Voorwoord](#) ▶

[I. Doel en urgentie](#) ▶

[II. De Routes](#) ▶

[Route 1
Kennisontwikkeling](#) ▶

[Route 2
Kennisbenutting](#) ▶

[III. Verbonden kennis-
infrastructuur](#) ▶

Colofon

Auteur: Mariël van Pelt en Erna Hooghiemstra

Vormgeving: ontwerp bureau suggestie & illusie

Augustus 2022

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van de bronvermelding:

© Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken.

De inhoud van deze publicaties is met grote zorg samengesteld. Desondanks is Movisie niet aansprakelijk voor de eventuele schade die ontstaat door het gebruik van deze informatie.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken